

UN MÓN «SENSE RODALIES»

LA DIMENSIÓ ACTUALMENT MUNDIAL DE LA POLÍTICA

DANIEL INNERARITY

Saragossa, Espanya

Totes les explicacions que s'ofereixen per aclarir què significa la globalització caben dins la metàfora que diu que el món s'ha quedat sense "rodalies", sense marges, sense afores, sense extraradis. "Global" és allò que no deixa res fora d'ell mateix, allò que ho conté tot, vincula i integra de manera que no quedi res solt, aïllat, independent, perdut o protegit, salvat o condemnat, en el seu exterior. La "resta del món" és una ficció, o una manera de parlar, quan no hi ha res que no formi part d'alguna manera del nostre món comú. En el fons aquesta metàfora no fa res més que donar força gràfica a aquella idea kantiana que en un món rodó tots ens acabem trobant.

Com gairebé totes les coses importants, aquesta configuració del món no és pas conseqüència d'una decisió conscient i acordada, sinó que és el resultat d'uns processos socials més aviat involuntaris i complexos. La majoria dels problemes que tenim són motivats per aquesta circumstància, o bé els experimentem així perquè no ens és possible desempallegar-nos-en, o domesticar-los, fixant uns límits rere els quals externalitzar-los: destrucció del medi ambient, canvi climàtic, riscos alimentaris, tempestes financeres, migracions, nou terrorisme... Es tracta de problemes que ens situen en una unitat cosmopolita de destí, que provoquen una comunitat involuntària, de tal manera que ningú es queda fora d'aquesta sort comuna.

Quan existien les "rodalies", hi havia un conjunt d'operacions que permetia disposar d'aquests espais marginals. Es podia fugir, desentendre's, ignorar, protegir. Tenia algun sentit l'exclusivitat d'allò propi, la clientela particular, les raons d'estat... I gairebé tot es podia resoldre amb la senzilla operació d'externalitzar el problema, traspasar-lo a una "rodalia", fora de l'abast de la vista, en un lloc allunyat, o cap a un altre temps... Una "rodalia" és

precisament un lloc on dipositar pacíficament els problemes sense resoldre, les deixalles; un abocador.

Què tenen en comú l'extensió dels drets individuals, que impedeix considerar ningú com un simple subjecte passiu que obeeix decisions dels altres, i la consciència ecològica, que dificulta enormement dipositar els residus a qualsevol lloc, o que exigeix el reciclatge?

Ambdós fenòmens ens expressen que l'externalització s'ha convertit en problemàtica, que res ni ningú vol que el considerin una "rodalia". Parlar, per exemple, de deixalla espacial per referir-se a les desferres de naus espacials que, segons sembla, giren al voltant de la Terra, revela que ja fins i tot l'espai s'ha deixat de considerar un simple exterior on era legítim abandonar la ferralla. Quan ens comencem a preocupar per les deixalles és perquè hem introduït en el nostre camp visual allò que abans no vèiem, o no volíem veure. La consciència d'allò que signifiquen les deixalles, preses en sentit literal i metafòric, suposa una ampliació del nostre món, del món que considerem nostre.

Potser es pugui formular amb aquesta idea de la "supressió de les rodalies" la cara més benèfica del procés civilitzador i la línia d'avançament en la construcció dels espais del món comú. Sense necessitat que algú ho sancioni expressament, cada vegada és més difícil "passar-li el mort" als altres, a regions llunyanes, a les generacions futures, a d'altres sectors socials. Aquesta articulació d'allò propi i allò dels altres planteja un escenari de responsabilitat que resumia molt bé un acudit d'El Roto: "en un món globalitzat és impossible intentar no veure què passa mirant cap a un altre costat, perquè no hi és".

Pensem, per exemple, en les exigències de sensibilitat pels efectes secundaris que es plantegen en àmbits ben diversos, i especialment en l'activitat

de les ciències i les tècniques; en la il·legitimitat i cinisme amb el qual jutgem el discurs dels “danys col·laterals” quan s’està parlant d’accions militars; en la interiorització de la natura en el món dels éssers humans que suposa la consciència ecològica, mercès a la qual la natura ha deixat de ser considerada com una cosa exterior; en el principi de sostenibilitat que ve a ser una mena de globalització temporal, una presa en consideració del futur, que deixa de ser una simple “roalialia”, (els drets de les generacions futures o la viabilitat mediambiental, contra la dictadura del present exercida a costa del futur).

La transformació més radical que realitza un món que anul·la tendencialment les seves “roalialies” té a veure amb la dificultat de marcar límits i organitzar a partir d’aquests qualsevol estratègia (organitzativa, militar, política, econòmica...). Continuantment es barregen en qualsevol activitat allò interior i allò exterior.

Un dels camps en els quals aquesta confusió s’ha tornat més aguda és la **política**, que per la seva pròpia natura ha estat sempre un govern dels límits. Ara s’afirma com una veritat indiscutible que no hi ha cap problema important que es pugui resoldre localment, que pròpiament parlant ja no hi ha “política interior”, com tampoc “afers exteriors”, i tot s’ha convertit en política interior, posant en qüestió fins i tot les denominacions tradicionals d’aquests ministeris. S’han tornat extremadament difusos els límits entre la política interior i la política exterior; factors “externs”, com els “riscos globals”, les normes internacionals o els actors transnacionals s’han convertit en “variables internes”. La nostra manera de concebre i realitzar la política no estarà a l’alçada dels reptes que se li plantegen si no considera la distinció entre “dins” i “fora”, com a inapropiada per governar en espais sense límits.

Una altra de les dificultats que planteja un món així és la gestió de la **seguretat**. La delimitació dels àmbits de decisió i responsabilitat es torna confusa. Les amenaces a la seguretat ja no provenen d’un lloc o una font determinada, sinó que són tan difuses com els fluxos dels quals se serveixen, de manera

que ens mantenen a tots en un estat d’inseguretat latent. En comptes de fronts bèl·lics que separen l’espai de la seguretat de la “roalialia” amenaçadora i el simbolitzen en una frontera, allò que tenim és una inseguretat que també és interior. Sense abandonar el joc de la il·lustració metafòrica podem afirmar que l’espai global ha pres el caràcter de zona de frontera, amb tot allò que suposa a efectes de comprensió i gestió de la seguretat.

I un dels temes en els quals es percep fins a quin punt la globalització no és només una ampliació quantitativa de l’espai sinó una **nova comprensió del món**, ho tenim en tot un canvi de vocabulari al voltant de la qüestió social, que fa temps que ha deixat de considerar l’alienació (l’excessiva interiorització) com el mal social absolut, lloc que ocupa ara l’exclusió (la manca d’interiorització).

Significa això que en aquest “món sense roalialies” l’exclusió ja no existeix? Allò que un “món sense roalialies” vol dir és que els exclosos ja no en són fora, que l’exclusió es produeix a l’interior, amb altres estratègies i d’una manera menys visible que quan hi havia uns límits clars que ens separaven dels altres, aquí els de dins i allà els de fora; ara els exclosos poden estar fins i tot en el centre de la ciutat, de la mateixa manera que les amenaces no provenen de cap lloc llunyà sinó del mateix cor de la civilització, com sembla ser el cas del nou terrorisme. Els marges són a l’interior, a les nostres “roalialies interiors”.

De la mateixa manera que la protecció de la seguretat es veu obligada a desenvolupar estratègies més intel·ligents en un món que no està amenaçat “des de les roalialies”, també ha de ser més atenta la vigilància al voltant dels nostres mecanismes d’exclusió. Per estar a l’alçada d’un món ampliat (que podria servir com a referent substitutiu de la idea de progrés, substituint així el criteri del temps pel de l’espai), ens hauríem de preguntar sempre per les exclusions que poguessin estar originant les nostres pràctiques socials. El progressisme d’abans que tractava d’aguantar el curs del temps és avui un “espaialisme” que lluita per mantenir la forma d’un “món sense roalialies”, és a dir, sense abocadors, sense pagans, ni tercers, ni absents.